

Herman Bang

významný moderní spisovatel dánský, zemřel 30. ledna na přednáškové cestě po severní Americe v městě Ogdenu na břehu Velkého Solného jezera, nenaplniv 55 let. Bang byl potomek staré aristokratické rodiny, vnuk proslulého lékaře Olufa Banga, jehož stařecký portrét nakreslil nezapomenutelně v „Šedém domě“, a celá jeho tvorba má ráz klidné a povýšené aristokratické ironie, umdleného epigonství a fatalistické resignace. Herman Bang byl důsledný impresionista, který nevěřil v silnou a mohutnou synthetickou linii životní vůle a chtěl vystihnouti jen nezniknutelný děšť životních dojmů a jich ironických spleť; jeho romány jsou prosty popisů i psychologických výkladů a rozpadají se v mosaiku jedinečných, nesmírně bystře a ostře zachycených postřehů a postojů životních. Podává melancholii prehavé nená vratné chvíle, žensky měkkou a rozkošnou páru životní, děje lidí vyvrácených a podvedených ilusí životní; básník únavy, skepse a ironické soudnosti životní, spíše však soucitlivý a chápavější glossátor nežli synthetický tvůrce. Hlavní práce jeho jsou: „Excentrické novely“ a „Tiché povahy“, pak romány „Beznadějná pokolení“, „U cesty“, „Bílý dům“, „Tina“, „Michael“, „Šedý dům“, „Ludvíkovo návraš“. Žil nějakou dobu i v Praze, kam se utekl před šikanami německé policie a kterou si zamiloval pro její kouzlo historické i přírodní.

Wilhelm Weigand: Stendhal und Balzac

Weigand, básník a essayista, autor několika renesančních dramát, dnes již asi šedesátiletý, jest z nejzralejších kulturních duchů dnešního Německa; předjal mnohé a vyslovil první mnohé, co dnes stalo se majetkem nejlepších; do románského kulturního světa vnikl v Německu jeden z prvních, zároveň s Nietzsche, o němž napsal, také z prvních, knihu nejen soudy, ale i pochopení a porozumění. V podrobných studiích o Sainte-Beuvovi a Tainovi ukázal již dávno, že jest obeznámen s literárně kritickými a historickými methodami moderními, a jinde, že vnikl velmi hluboko do ducha staré uzavřené aristokratické francouzské kultury před-revoluční. Tyto nové dvě rozměrné práce jeho, věnované oběma zakladatelům moderního románu francouzského, ukazují jej na vrcholu jeho sil; jsou nejlepší, co posud jsem v essayistice od něho četl, a jistě z nejlepšího, co se v tomto oboru v Německu napsalo v poslední době. Weigand zná dokonale nejen celé dílo obou velikých tvůrců básnických, ale i všechno, co se o nich napsalo, byť to byly i zcela nepatrné brožury. Nezakládá si ovšem na detailech, nekoriguje údajů životopisných, není literární mikrolog. Ale soudy jeho z díla na život, estetické hodnocení a psychologický rozbor charakterů, kulturní závěry a dohady jsou nevšedně bezpečné a správné, zvláště v Stendhalovi, který jest mnohem prokreslenější než Balzac; tento estetický pluralista právě svým jedinečným pathosem objektivitivy jest mnohem těže dostupný než subjektivní epikurejec a empirik Stendhal. Poslední synthetická formule, v níž uzavřel tvorbu jeho, jest nevšedně správná a výstižná. „Ale jedno musí býtí vždycky znova zpřizvučováno: Stendhal měl bohatství své chudoby — jeho osoby žijí svůdný život, a jest úžasně, že se mu podařilo dosíci svou suchou methodou toto bohatství životní plnosti. Přesto, že tyto lidé neunaví se nikdy pozorovati sebe s vášní, vzdorují jako postavy nejnplnějšího života každé

analyse: jsou to děti pravého tvůrce lidí, jehož talent nebyl, žel, vždycky rovnorodý jeho geniu. My, Němci, víme, co praví tato věta: prozrazuje tragické tajemství.“

Charles Dickens

Na 7. února t. r. připadly sté narozeniny velikého romanopisce anglického, jednoho z největších a nejlidštějších mistrů moderní prózy, a byly oslaveny řadou studií a článků příležitostných. U nás napsala o básnickém i společensky reformním významu Dickensově dvě velmi pěkné studie paní Teréza Nováková, která procítila a prožila tohoto básníka sama svým básnickým srdcem a promluvila o něm s poctěnou vřoucností jako jeho opravdová duchovní deera. Dickensův umělecký význam stoupl v poslední době zcela patrně v rodné zemi i na pevnině evropské. Znova přichází ke cti jeho úžasný repertoar lidských postav, charakterů i typů, ohromná galerie lidských hlav, bohatství grimas a gest, výkřiků, výbuchů, bouří lidské duše, celé kypivé moře lidské citovosti a dojmovosti, lidské sympatie i antipatie. Jest jisto, že Dickensovi unikly některé polohy lidství a zabrátil se hlouběji v jiné — na př. ve sféru sexuální — že zamezila básníkovi, záhy populárnímu, již anglická konvence; ale přesto jest vedle Balzaca, který dostoupil ovšem vyšších duchovných stupňů než Dickens a byl větší i jako umělec i jako myslitel, první veliký pathetik moderní prózy, první vyvolatel zmučeného lidství velkoměstského, první tvůrce hemživých moderních fresek, črtaných chvilmi světléjícím pekelným fosforem na temné zdi žaláře, neznámého předchozím věkům, jemuž se říká kapitalistická společnost.

Josef Jiří Kolar

Na 9. února připadly sté narozeniny tohoto pověstného a legendami opředeného herce, dramatika, romanopisce, překladatele. Kolar, není pochyby, byl někdo, spíše však tvrdošijná než opravdu veliká, spíše lomozivá než tvůrčí a zpěvná individualita. Vrchlický a Lumírovci patrně jej přecenili, zdá se mně, z antagonismu ke generaci nerudovsko-hálkovské, která se starým tyranem špatně se snažela; Arbes pokládá na př. jeho „Magelonu“ za největší české drama, což nebylo pravda ani v době, kdy to bylo napsáno. Dobře charakterisuje p. Josef Kodíček Kolaru jako histrióna velkého stylu, histrióna i tehdy, když psal drama. „Drama netryská z něho samého, ale Kolar staví, umísťuje, skládá stále s ohledem na obecenstvo. Básník existuje zcela dobře bez obecenstva; herec nikoliv; u Kolaru cítíte obecenstvo v kuse samém. Jako básník hovoří s bohem, hovoří herec s obecenstvem. Kolar je herec, ba výborný herec. Odtud jeho síla scénická, již nemůžeme zapřítí, a odtud ta vysušenost básnická; odtud tolik efektů a tak málo básnické myšlenky.“

Hranice kritiky

S tímto názvem přináší poslední Přehled noticku, v níž vyslovuje politování nad recensí p. Karáskových „Posvátných ohňů“ v min. čísle Noviny (a ovšem i nad Karáskovým odsudkem „Posvátného jara“ v Mod. revui) jako prý nad projevem